

Тетяна МЯСКОВА,

в. о. ст. наук. співробітника НБУВ, канд. іст. наук

Технології формування та перспективи введення у науковий обіг інформаційних ресурсів відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ

Упровадження нових технологій формування інформаційних ресурсів бібліотечних фондів потребує опанування нових знань і сфер діяльності. На прикладі відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського проаналізовано особливості формування бібліотечного фонду, охарактеризовано технології створення довідково-бібліографічного апарату як одного із засобів надання інформації про склад основних колекцій та зібрань, зроблено акцент на проблемі введення інформаційних ресурсів відділу в науковий обіг за допомогою новітніх технологій.

К л ю ч о в і с л о в а: інформаційні ресурси, бібліотечні колекції та зібрання, каталоги та картотеки.

Відомо, що інформація є стратегічним ресурсом. Сучасні інформаційні технології відкривають доступ до переведення всіх інформаційних ресурсів в електронну форму з метою створення електронних колекцій та бібліотек. Одним із завдань інформаційного обслуговування стає створення електронних колекцій та бібліотек, що дозволяє піднятися на новий рівень якості формування, зберігання, організації та розповсюдження інформації. Оскільки телекомунікації та інформаційні технології продовжують відігравати вирішальну роль у сучасному житті, потрібна розробка нових концепцій та технологій для передачі інформації, яка зберігається у вже існуючих книжкових колекційних фондах. Сучасні інформаційні технології на основі електронних засобів дають ряд переваг, наприклад, можливості пошуку у базах даних, обробка запитів, що в багато разів скорочує час пошуку, сортування та поширення документів; документи різного типу з різних носіїв можуть зберігатися в логічно простому архіві необмеженого обсягу; забезпечується високий рівень безпеки інформації при прозорому доступі для користувачів тощо.

Створення електронних бібліотек доцільно проводити у кілька етапів. Першим етапом має бути створення електронної картотеки колекції (зібрання) – бази даних, що включає повноцінний, формалізований опис документів за декількома пошуковими полями (зазвичай 5–10) та точною фізичною адресою документа (місце книги на полиці). Знаючи характеристику документа, співробітник за допомогою пошукової системи швидко знаходить його у сховищі. Така електронна картотека в

кілька разів полегшує пошук документів, їх облік та використання.

Другим етапом є доповнення електронної картотеки графічними образами документів (сканування та фотокопіювання сучасними цифровими апаратами). Це дозволяє повністю відмовитися від використання у роботі оригіналів документів, що особливо важливо для рідкісних та цінних видань (інкунабул, палеотипів), видань, які знаходяться у незадовільному стані, тощо.

Нарешті, останній етап – електронна картотека та масив графічних образів доповнюються файлами, які вміщують тексти документів. Тексти документів створюються шляхом автоматичного розпізнання та верифікації їх графічних образів, які існують у базі, створеній на попередньому етапі. Пошук у такій електронній бібліотеці є найбільш ефективним і може бути організований як за пошуковими полями (в картотеці), так і за змістом самих документів (контекстний пошук).

Розглянемо вказані етапи з точки зору можливості їх проведення у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ. Електронні картотеки колекцій, як будь-яка облікова документація, органічно вписуються в автоматизовані системи оформлення. При цьому бажано уникати накладення один на одне традиційної («ручної» або друкованої) технології та комп'ютерної, необхідно створювати якісно нову автоматизовану технологію обліку колекцій для забезпечення якісного пошуку, необхідна чітка нормативна база, добре продумана система класифікації колекцій, а також надійна система захисту інформації. Для того щоб

автоматизована система розвивалася швидкими темпами, вона обов'язково повинна бути орієнтована на нагальні потреби співробітників Бібліотеки. Тому при створенні такої системи потрібно з'ясувати такі питання: каталоги яких зібрань відсутні або складні для використання при обслуговуванні читачів? Які зібрання потребують найшвидшого переведення в електронний вигляд? Відповіді на ці питання, які можна одержати з аналізу складу бібліотечних зібрань та історичних колекцій, а також їх каталогів, дозволять визначити пріоритетні напрями впровадження нових інформаційних технологій у відділі. Розглянемо детальніше ці питання.

Фонд відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського сформувався на основі Подільської філії Всенародної бібліотеки України (ВБУ). У середині 20-х років ХХ ст. будинку колишньої Київської духовної академії (КДА) разом із бібліотекою останньої було надано статус філії ВБУ, а А. С. Криловський (бібліотекар КДА) обійняв посаду завідувача філії. До другої половини 60-х років колекційні видання особливим попитом не користувалися через обмежений доступ з «ідеологічних мотивів» та неможливість повноцінного введення в науковий обіг (фонд був практично законсервований). Ситуація змінилася, коли завідувачем філії став П. А. Сотниченко (розподіл фондів Бібліотеки між іншими резервними бібліотеками м. Києва привів до значного звільнення місця): почалася реконструкція фонду відділу: його упорядкування, розкриття та введення в науковий обіг, яке триває і сьогодні.

Бібліотечні колекції та зібрання, що знаходяться сьогодні у відділі, можна умовно поділити на бібліотеки духовних закладів дореволюційної Росії, бібліотеки вищих навчальних закладів Російської імперії (до складу цих бібліотек входили родові зібрання видатних державних та культурних діячів), фонд дореволюційних релігійних і світських періодичних видань та зібрання окремих видів документів (палеотипів, Біблій).

Колекції духовних закладів представлені двома великими бібліотеками – Київської духовної академії (КДА)¹ та Києво-Печерської лаври (КПЛ). Крім того, у відділі сконцентровані монастирські зібрання Михайлівського Золотоверхого, Микіль-

ського, Видубицького монастирів, Почаївської лаври, Софійського собору та інших церков і монастирів, фонди яких надходили до ВБУ після їх закриття впродовж 1925–1931 рр.²

Історія створення бібліотеки КПЛ почалася з першої половини ХVIII ст., коли після пожежі 1718 р. була знищена значна частина майна Києво-Печерської лаври, серед якого було й багате у свій час книгосховище. Після пожежі наставник Лаври архімандрит Іоанікій Сенютович відновив друкарню Києво-Печерської лаври та заклав основу Лаврської бібліотеки. Книги та рукописи були передані в бібліотеку з бібліотек філій, які належали Лаврі – Микільського, Больничного монастиря, церков Ближніх та Дальніх печер, Китаївських та Голосіївських пустинь, а після затвердження штату монастирів – зі скасованих вотчинних церков. У подальшому вона поповнювалася книгами, одержаними від настоятелів Лаври, архімандритів, митрополитів, намісників, ченців та приватних осіб, а також книгами, придбаними на кошти Лаври. Лаврська бібліотека була цінним зібранням як у бібліографічному, так і в науковому відношенні³.

Бібліотека Софійського собору зараз нараховує близько 1170 одиниць зберігання переважно духовного змісту, багато історичних та філологічних книг. Фонд знаходився у верхніх галереях Софійського собору, складався з книг, подарованих київськими митрополитами, друкованих та рукописних, старослов'янською, російською, грецькою, єврейською та латиною⁴. Серед них – дари Т. Щербацького, митрополита Самуїла, київського митрополита Євгенія Болховітінова (346 назв). На книгах зустрічалися написи митрополита Варлаама, Дмитра Ростовського, ростовського єпископа Афанасія, архімандрита Іларіона Лазаревича, ієромонаха Іохима Костенецького⁵.

Бібліотека Києво-Братського училищного монастиря складалась з великої кількості духовних журналів. У кінці ХІХ ст. її фонд нараховував 320 одиниць зберігання. Це були переважно богословські

² Архів НБУВ, оп. 1, спр. 45, арк. 53, 75–84.

³ Михаїл Йєроним // Систематический каталог книг библиотеки Киево-Печерской Лавры. Т. 1. – К.: Тип. Киево-Печерской Успенской Лавры, 1908. – С. I–II.

⁴ Указатель святыни и священных достопримечательностей Киева, как в самом городе, так и в его окрестностях для поклонников, посещающих святыя места Киевские. – 5-е изд. – К.: Тип. Киево-Печерской Лавры, 1871. – С. 161–162.

⁵ Орловский П. София Киевская ныне Киево-Софийский кафедральный собор. – К.: Тип. С. В. Кульженко, 1898. – С. 57–58.

¹ Детальніше див.: Дениско Л. М. Бібліотека Київської Духовної академії та її бібліотекарі (1819–1919) / НАН України, Нац. бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – К. 2006. – 224 с.

книги, збірники проповідей і підручники, систематизовані за галузями знань. Серед пожертв бібліотеці – дар митрополита Серапіона⁶.

Бібліотека Михайлівського Золотоверхого монастиря на кінець XIX ст. містила близько трьох тисяч томів. Серед пожертв – дар митрополита Іова Борецького. Книги бібліотеки поділялися на чотири відділи. До першого відділу входили книги церковнослов'янською та російською мовами, переважно богословська література, а також твори класиків і філософів, книги з законодавства, мовознавства, історії, фізики та математики. До другого відділу входили друковані книги іноземними мовами: грецькою, єврейською, латинською, французькою, німецькою, польською. Переважали книги релігійного змісту, а також твори з філософії, психології, логіки, юриспруденції, математики, фізики, медицини, сільського господарства, історії, географії тощо. Третій відділ бібліотеки містив рукописи церковнослов'янською та іноземною мовами богословського змісту. В четвертому відділі знаходилися грамоти, давні акти, господарчі документи, плани, що відносилися до діяльності Михайлівського Золотоверхого монастиря. Значну частину бібліотеки склали духовні журнали⁷.

Відділ бібліотечних зібрань та історичних містить фонди зібрання найбільших навчальних закладів Російської імперії в Україні, серед них – бібліотека Імператорського Університету Св. Володимира, історію створення та функціонування якої викладено в дисертаційному дослідженні автора даної роботи⁸. Найбільш повно представлена в університетському фонді література з історії, економіки, медицини та продукція університетської друкарні. Це повні річні комплекти «Університетських Известий» з вересня 1861 р., «Чтения и историческом обществе Нестора-летописца» в 24 томах. Велика частина журналів (наприклад «Русский архив», «Русская старина») зберігається повними серіями і річними комплектами з хроноло-

⁶ Мухин Н. Киево-Братский училищный монастырь: Ист. очерк. – К.: Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1893. – С. 297.

⁷ Голованский Е. Киево-Златоверхо-Михайловский первоклассный монастырь и его скит Феофания. – К.: Тип. В. И. Давыденко, 1878. – С. 81–84; Киево-Златоверхо-Михайловский монастырь: исторический очерк от основания его до настоящего времени. – К.: Тип. С. В. Кульженко, 1889. – С. 108.

⁸ Мяскова Т. С. Історія комплектування та сучасний склад колекційних фондів бібліотеки Київського університету св. Володимира (1834–1927 рр.): Дис. ... канд. іст. наук. – К., 2001. – 163 с.

гічним охопленням за багато десятиріч. Крім того, у відділі знаходяться зібрання, які хоч і були у складі університетської бібліотеки, проте завжди зберігались окремим комплексом. Це – Королівська бібліотека «Regia» (бібліотека польського короля Станіслава Августа), дослідженням якої активно займаються польські дослідники (Х. Ласкаржевська та інші)⁹, родове зібрання Яблоновських, ретельне опрацювання якого виконано в дисертаційному дослідженні С. О. Булатової¹⁰, бібліотеки Мікошевських та Мошинських, яким присвячена робота І. О. Ціборовської-Римарович¹¹, бібліотека Іохима та Адама Хрептовичів, яку опрацьовували П. Голобуцький¹², Н. Ольховик¹³, бібліотеки Кременецького єзуїтського колегіуму, Бердичівського монастиря босих кармелітів, Почаївського повітового училища, Віленської медико-хірургічної академії, залишки розформованої після Великої Вітчизняної війни бібліотеки подільського генерал-губернатора Д. Г. Бібікова. Окремо треба спинитися на родовому зібранні Хрептовичів, що зараз є об'єктом наукового дослідження автора даної роботи. Родове зібрання Хрептовичів має порядкове розташування. Окремо стоїть великий формат. Книги, виготовлені у XVI–XVII ст. з пергаменту та необробленої телячої шкіри, зараз знаходяться у задовільному стані. Книжкове зібрання має рукописний каталог, виконаний на картках. В 1986–1987 рр. співробітниками відділу був складений топографічний каталог зібрання, який, на відміну від рукописного, складений лише за титульним аркушем без врахування конволютів, тому містить близько 2000 бібліографічних описів.

Серед зібрань навчальних закладів, які зберігаються у відділі, – бібліотеки Прилуцького вищого навчального училища, Маріупольської Олександрійської гімназії, Рославльської гімназії, Луцько-

⁹ Laskarzewska H. Biblioteka Kryla Stanisława Augusta Poniatowskiego // Dziennik Kijowski. – 1996. – No 12. – S. 5.

¹⁰ Булатова С. О. Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських XVII – середини XIX ст.: походження, доля та історико-книгознавча реконструкція: Дис. ... канд. іст. наук. – К., 1999. – 226 с.

¹¹ Ціборовська-Римарович І. О. До історії формування книжкової колекції Мікошевських в фондах НБУВ // Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки. – К., 1996. – С. 118–119.

¹² Голобуцький П. В. Скарб світової культури для нащадків // Бібліотечний вісник. – 1993. – № 1/2. – С. 76–77.

¹³ Ольховик Н. М. Колекція Хрептовичів як об'єкт наукового вивчення і збереження // Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки. – К., 1996. – С. 124–125.

го єзуїтського колегіуму, Гоцанського єзуїтського колегіуму, Острозького єзуїтського колегіуму, Київського комерційного інституту, Інституту шляхетних дівчат, Другої та Третьої київських гімназій, Кадетського корпусу, зібрання Луцько-Житомирської консисторії.

У відділі зберігаються також періодичні видання до 1917 р. Цей фонд був сформований у середині ХХ ст. шляхом вилучення періодичних журналів зі складу окремих колекцій та зібрань. Періодичні видання, які знаходяться у фонді відділу, можна поділити на релігійні (церковні) та світські журнали. Релігійні періодичні журнали стоять окремо від світських, мають алфавітне розташування. Окремо стоять палеотипи (видання 1501–1550 рр.), а також зібрання Біблій.

Релігійні православні та світські журнали надійшли до ВБУ в 20-х роках минулого століття у складі монастирських, навчальних, державних та приватних бібліотек, на що вказують печатки, штемпелі та автографи. Фонд включає найвідоміші православні журнали ХІХ століття («Христианское чтение», «Воскресное чтение», «Православный собеседник», «Духовная беседа», «Домашняя беседа», «Православное обозрение», «Душеполезное чтение», «Странник»), повні комплекти наукових релігійних видань («Труды КДА», «Творения святых отцов в русском переводе», «Богословский вестник», «Вера и разум»). Представлені офіційні спеціальні видання («Вестник военного духовенства», «Церковные ведомости», «Церковный вестник», «Народное образование», «Циркуляр по духовно-учебному ведомству», «Приходское чтение»), є також видання різних церковних конфесій, наприклад, баптистів («Вера», «Христианин»), старообрядців («Истина», «Слово церкви»), місіонерських місій («Голос церкви», «Миссионер», «Миссионерский сборник»).

Фонд світських періодичних видань представлений російськими періодичними виданнями кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. Фонд включає офіційні державні видання («Журнал Министерства народного образования», «Журнал Министерства внутренних дел», «Журнал Министерства юстиции»), спеціалізовані наукові журнали («Горный журнал», «Етнографічний збірник», «Право», «Вестник археологии и истории», «Варшавский военный журнал», «Вестник права», «Вестник офтальмологии», «Вестник промышленности», «Военный сборник», «Военно-медицинский журнал», «Журнал русского физико-химического общества»). У відділі є повний комплект журналу «Университет-

ские известия», популярні літературні видання Російської імперії («Отечественные записки», «Нива», «Маяк» та ін.), зберігаються записки, відомості, щорічники наукових товариств та організацій, («Записки Ново-Александрійського общества сельского хозяйства», «Записки Новороссийского университета», «Записки Русского археологического общества», «Известия и ученые записки Казанского университета», «Временник Демидовского юридического лицея»).

Каталоги, які є у відділі, можна поділити за способом виготовлення на друковані (у вигляді книг – систематичні, алфавітні), які є доступними для читачів, рукописні (карткові-топографічні) та блок-каталоги (у вигляді альбому з вільно вставленими листами), які є службовими.

Серед друкованих каталогів – систематичний каталог Київської духовної академії, створений у кінці ХІХ ст. в алфавітно-систематичному порядку за латиницею. Поряд розташовані аналогічні літери грецької, російської та інших мов. Перед заголовком кожної книги знаходиться номер, загальний по порядку, книги в каталозі розташовані або за прізвищем авторів та назв або за головним іменником у заголовку книги. Слова, які стоять перед головним словом, вставляються в лапках. Після вихідних даних (включаючи формат) вказувалося місце кожної книги на полиці в бібліотеці. Саме за цими шифрами і розставлені книги. Наприклад: АІІ 4/78, VХІІІ 1/3. В минулому А та В означали кімнату, П та ХІІІ – шафи друга та тринадцята, цифри у чисельнику дробу вказували на полицю, на якій знаходилась книга, а цифри у знаменнику дробу – номер книги на полиці. В систематичному каталозі перед шифром іноді вказувалась ще одна цифра, 4АІХ 3/32, що означало конвалют (у даному випадку четвертий). При розстановці на полиці наявність конвалютів не враховували. Для виконання навчальних та наукових, робочих планів співробітниками й читачами використовується друкований каталог КДА в 12 томах, а для виконання довідок співробітники відділу використовують алфавітний рукописний каталог цієї бібліотеки.

Систематичний каталог Києво-Печерської лаври складений на зразок академічних каталогів, зокрема, каталогу бібліотеки КДА. За повідомленням бібліотекаря Києво-Печерської лаври Михайла книги Лаврської бібліотеки в різний час були вписані в п'ять каталогів. Такий розподіл книжкового матеріалу та відсутність строгої системи ускладнював користування книгами і викликав потребу в створенні друкованого каталогу. Для вирішення

цієї потреби Духовний Собор Лаври розпорядився скласти названий каталог. В 1908 р. вийшов перший том, а в 1912 р. – другий друкованого каталогу, якими користуються співробітники й читачі Бібліотеки й досі. Перший том каталогу «Богослов'я» складався з таких розділів: 1) Священне писання Старого і Нового Завіту; 2) Патрологія і християнська писемність; 3) Введення в коло богословських наук. Основне богослов'я; 4) Догматичне богослов'я; 5) Історія й розбір інших віросповідань (викривальне чи порівняльне богослов'я); 6) Моральне богослов'я; 7) Літургіка і Церковна археологія; 8) Гомілетика; 9) Пасторське богослов'я; 10) Законознавство; 11) Богословські збірники; 12) Богословська суміш. Другий том каталогу, який вийшов у 1912 р., складався з таких розділів: 1) Філософія; 2) Словесність; 3) Історія; 4) Математичні науки; 5) Природознавство; 6) Політична економія, сільське господарство й технологія; 7) Медицина; 8) Військові науки; 9) Мовознавство; 10) Енциклопедії й збірники; 11) Місяцеслови і календарі; 12) Каталоги; 13) Атласи й карти; 14) Плани, креслення й малюнки; 15) Журнали і газети. Друкований каталог включає також доповнення до кожного з розділів, а також алфавітний покажчик російських та іноземних авторів. Книжки кожного відділу каталогу розташовані за латинським алфавітом, за автором книги чи за назвою твору (якщо немає автора). Кожне видання має в каталозі загальний валовий номер, після назви книги вказані місце й рік видання, а також його формат. У кінці бібліографічного опису книги вказано шифр, тобто місце книги на полиці. Наприклад, у шифрах III 2/5 і IX 1/16 цифри III і IX вказують номери шаф, цифри у чисельнику (2 і 1) вказують полицю, а цифри у знаменнику (5 і 16) вказують номер книги на відповідній полиці. В наш час бібліотека представлена згідно дореволюційних шифрів.

Друкований алфавітний каталог Бібліотеки Університету св. Володимира складається з п'яти томів, вийшов у 1854–1858 рр. і вміщує в алфавітному порядку імен авторів та назв перелік документів, які отримала університетська бібліотека до 1854 р. З 1861 р. алфавітні покажчики нових надходжень до фундаментальної бібліотеки друкувалися в «Университетских известиях», власному друкованому виданні Університету¹⁴.

¹⁴ Мяскова Т. С. Каталоги бібліотеки Університету св. Володимира XIX ст. // Библиотечное дело и краеведение: Сб. науч. тр. – Киев; Симферополь, 2000. – Вып. 2. – С. 75–83.

Алфавітний блок-картковий каталог (за латинським алфавітом та аналогічними літерами російського алфавіту) університетської бібліотеки, яка представлена у відділі більш як двохсоттисячним фондом, є складовою частиною генерального каталогу НБУВ, знаходиться у центральному корпусі, що створює певні незручності при користуванні документальним фондом цього зібрання як співробітниками відділу, так і читачами. Каталог в алфавітному порядку вміщує книги, отримані Імператорським Університетом св. Володимира до 1895 р., що складають фонд під назвою «Роки» з хронологічно-порядковою системою розстановки, так і так звані «Відділи», де знаходиться основна частина друкованої продукції відповідно до галузей знань, що викладалися в Університеті¹⁵. У кінці кожного запису у блок-каталозі вказано шифри, так у шифрі фонду «Роки» (наприклад «1836–419») перша цифра вказує рік надходження документа в бібліотеку, друга – порядковий номер у межах року. У шифрі фонду «Відділи» (наприклад «XIV 3.15») перша цифра вказує галузь знань відділу, друга – підрозділ, а остання – порядковий номер підрозділу. Фонди «Роки» та «Відділи» відображені в службовому топографічному каталозі відділу.

Друкований каталог Л. М. Дениско «Релігійні православні періодичні видання XIX – початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» вийшов у 2001 р. Каталог є підсумком роботи з фондом релігійним періодичних видань у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій. У час підготовки каталогу переглянута не лише наявність релігійних журналів, але й проведено об'єднання всіх журналів за рахунок доукомплектування з обмінно-резервного фонду. Також проведено ідентифікацію релігійної періодики з бібліографічними покажчиками періодичних видань, що дозволило встановити перший і останній рік видання, тощо. Каталог складається з двох розділів: перший вміщує перелік описів релігійних видань, що складається з назви і підзаголовка; прізвищ видавців і редакторів за весь період виходу журналу; місяця видання з вказівкою змін, якщо такі відбулися; перший і останній рік видання; періодичність; формат; примітки; бібліографія; відомості про додатки; посилання на бібліографічні покажчики; наявність у фонді. Розташування матеріалу алфавітне, мова опису – за ори-

¹⁵ У середині 90-х років XIX ст. бібліотекар Імператорського Університету св. Володимира, відомий діяч бібліотечної справи В. О. Кордт запровадив у бібліотеці систематичну розстановку фонду.

гіналами видань. У другому розділі подається перелік бібліографічних покажчиків до релігійних журналів у фондах НБУВ, розміщення матеріалу в середині розділу за алфавітом назв журналів, потім за хронологією випуску покажчиків або за хронологією відображуваного періоду видання журналу. В каталозі вміщено іменні та географічні покажчики і список видавничих організацій та колективів. Названі покажчики мають алфавітне розташування.

Палеотипи, що зберігають у відділі, відображені у книзі М. Шамрай «Каталог палеотипів»¹⁶.

Рукописний каталог періодичних дореволюційних видань доступний для широкого кола користувачів, включає бібліографічні описи журналів, за 1799–1917 рр., має алфавітне розташування записів. На полиці окремо стоять великоформатні журнали.

Службові топографічні каталоги є виключно рукописними, являють собою перелік усіх колекцій та зібрань відділу, всередині кожного розділу – назви колекцій, записи розміщені у порядку розташування книг на полицях. Службовий алфавітний каталог бібліотеки КДА використовується співробітниками відділу для виконання бібліографічних довідок.

Проаналізувавши статистичні відомості щодо книговидачі за останній період, можна зробити виставки стосовно послідовності включення документів із зібрань та колекцій до електронної картотеки. Так, за вісім місяців 2005 р. з виданих одиниць збереження 70% становлять періодичні дореволюційні журнали, а 30% – книги з колекцій, причому серед останніх домінують книги з Київської духовної академії. Серед бібліотек, які знаходяться зараз на полицях сховища, але не використовуються читачами через відсутність друкованих каталогів – бібліотеки духовних закладів: Софійського собору, Києво-Братського училищного монастиря, Києво-Микільського монастиря, Видубицького монастиря, Михайлівського Золотоверхого монастиря, бібліотеки навчальних закладів: Прилуцького вищого навчального училища, Маріупольської Олександрійської гімназії, Рославльської гімназії, Луцького єзуїтського колегіуму, Гошанського єзуїтського колегіуму, Острозького єзуїтського колегіуму, Київського комерційного інституту, Інституту шляхетних дівчат, Другої та Третьої київських гімназій, Кадетського корпусу, зібрання Луцько-Житомирської консисторії тощо. Всі ці бібліотеки на сучасному етапі перебувають

у стадії реконструкції, мають лише службові топографічні каталоги, їх розміщення на полицях залишається таким, яким воно було до входження даної колекції до складу ВБУ, майже всі колекції та зібрання є об'єктами наукових досліджень.

З розвитком комп'ютерної техніки та широким упровадженням інформаційних технологій у бібліотечну практику стає актуальним питання швидкого і надійного переведення даних в електронну форму. З метою забезпечення багатоаспектного розкриття фонду, а також для більш повного та ефективного залучення читачів до їх використання в подальшому необхідно створити електронну версію книг із колекцій, для чого необхідно розробити нормативні документи, положення та робочі інструкції. Першочерговим завданням є включення в науковий обіг (внесення до електронного каталогу – картотеки) тих колекцій та зібрань, які знаходяться в стадії реконструкції і не мають відповідних каталогів, через що недоступні для широкого кола користувачів. Другим етапом стане внесення до електронної картотеки вже існуючих каталогів: 1) періодичних видань (як найбільш використовуваних) із метою об'єднання всіх діючих локальних баз даних в єдину комп'ютерну мережу та надання можливості читачам користуватися електронною версією інформаційних ресурсів періодичних видань безпосередньо в читальній залі шляхом переведення традиційної картотеки (каталогу) в електронну форму з наданням статусу складової ресурсів Бібліотеки¹⁷; 2) каталогів КДА, КПЛ, Університету св. Володимира та ін. Третім завданням стане створення електронних версій книг із колекцій та зібрань шляхом сканування чи фотокопіювання, що дозволить відмовитися від користування оригіналами рідкісних та цінних видань (палеотипів, Біблій). Електронна версія каталогу книг допоможе сформуватися новому контингенту користувачів електронних продуктів, інтереси яких потребують відповідного ставлення до себе з боку Бібліотеки.

Разом із тим буде продовжуватись активне використання традиційних (друкованих) форм зберігання та розповсюдження інформації, які в наш час мають багато прихильників, чиї інтереси повинні бути враховані, і які за певних умов мають переваги над комп'ютерними (наприклад інформацію можна отримати незалежно від наявності електроенергії та електронних засобів).

¹⁷ Туровська Л. Локальні БД в контексті інноваційної діяльності НБУВ // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – Вип. 12. – С. 209–218.

¹⁶ Каталог палеотипів / Уклад. М. А. Шамрай. – К.: Наук. думка, 1995. – 546 с.